

बी.एड विद्यार्थ्यांचा शैक्षणिक आत्मविश्वासाचा प्रभावाचा चिकित्सक अभ्यास

डॉ. मुग्धा प्रभाकर सांगेलकर

पाल राजेंद्र बीएड कॉलेज, कांदिवली ईस्ट

सारांश:

शिक्षण ही व्यक्तीची क्षमता आणि क्षमता विकसित करण्याची प्रक्रिया आहे. जेणेकरून विशिष्ट समाजात किंवा संस्कृतीत यशस्वी होण्यासाठी व्यक्तीला तयार करता येईल. या दृष्टिकोनातून शिक्षण हे प्रामुख्याने वैयक्तिक विकासाचे कार्य आहे शिक्षण जन्मापासून सुरू होते आणि आयुष्यभर चालू राहते. ते विकास आणि परिवर्तनाचे साधन आहे.

मुख्य शब्द: व्यक्तीची क्षमता, शिक्षण, प्रभावी कार्यासाठी, स्वसंकल्पना, आत्मविश्वास.

Copyright © 2023 The Author(s): This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY-NC 4.0) which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium for non-commercial use provided the original author and source are credited.

शैक्षणिक यश हा शब्द “प्रेरणेचे उपाय” “आकांक्षा पातळी” म्हणून शिक्षणाच्या विविध पैलूंना सूचित करतो. शैक्षणिक कामगिरीची व्याख्या “शैक्षणिक कार्यात प्राविण्यप्राप्तीची विशिष्ट पातळी” म्हणून शिक्षकांद्वारे प्रमाणित चाचण्यांद्वारे केली जाते. शैक्षणिक यश म्हणजे शालेय विषयांमध्ये मिळालेले ज्ञान किंवा विकसित केलेली कौशल्ये, सामान्यतः चाचणी गुणांद्वारे किंवा शिक्षकांनी नियुक्त केलेल्या गुणां द्वारे किंवा दोन्हीद्वारे निर्धारित केले जातात.

आत्मविश्वास ही एक अशी वृत्ती आहे जी व्यक्तींना स्वतःबद्दल आणि त्याच्या परिस्थितीबद्दल सकारात्मक परंतु वास्तववादी दृष्टिकोन ठेवू देते. आत्मविश्वास असलेले लोक त्यांच्या स्वतःच्या क्षमतेवर विश्वास ठेवतात. त्यांच्या स्वतःच्या क्षमतेवर विश्वास ठेवतात. त्यांच्या जीवनावर नियंत्रण ठेवण्याची

सामान्य भावना असते. आत्मविश्वास हा चांगल्या मनोवैज्ञानिक समायोजनासाठी, वैयक्तिक आनंदासाठी आणि (मुलांमध्ये) विद्यार्थ्यांमध्ये आणि प्रौढांमधील प्रभावी कार्यासाठी केंद्रस्थानी असतो. सर्व उच्च

स्वसंकल्पना असलेल्या मुलांना त्यांची ध्येये, शैक्षणिक क्षमता आणि पालक आणि समवयस्क यांच्याशी असलेल्या संबंधांबद्दल त्यांच्या क्षमतांबद्दल आत्मविश्वास असतो. कमी आत्मविश्वास असलेली मुले व लोकप्रिय किंवा असामान्य कल्पना व्यक्त करण्याबद्दल घाबरतात आणि लक्ष वेधून घेणे टाळतात. विद्यार्थ्यांचे भविष्य मुख्यतः त्यांच्या आत्मविश्वासावर अवलंबून असते.

आत्मविश्वास हा व्यक्तिमत्त्वाचा आवश्यक घटक आहे. आत्मविश्वासाच्या बळावर विद्यार्थी वैयक्तिक, सामाजिक,

बौद्धिक, शैक्षणिक क्षेत्रातील अडचणी सोडवू शकतात. आत्मविश्वासामुळे त्यांना स्वतःची जाणीव होते आणि त्यांची बौद्धिक आणि शैक्षणिक कामगिरी सुधारते.

अवलंबित चल

शैक्षणिक यश

स्वतंत्र चल

आत्मविश्वास

अभ्यासाची उद्दिष्टे-

1. बी.एड च्या वर्गातील विद्यार्थ्यांच्या शैक्षणिक यशाची उच्च आणि कमी आत्मविश्वासाची तुलना करणे.
2. उच्च आणि कमी आत्मविश्वास असलेल्या बी.एडच्या वर्गातील मुलांच्या शैक्षणिक कामगिरीची तुलना करणे.
3. उच्च आणि कमी आत्मविश्वास असलेल्या बी.एडच्या वर्गातील मुलांच्या शैक्षणिक कामगिरीची तुलना करणे.

गृहीतके-

विश्लेषण-

- 1) उच्च आणि कमी आत्मविश्वास असलेल्या बी.एडच्या वर्गातील विद्यार्थ्यांच्या शैक्षणिक कामगिरीची तुलना.

Ho1 उच्च आणि कमी आत्मविश्वास असलेल्या बी.एडच्या वर्गातील विद्यार्थ्यांच्या शैक्षणिक कामगिरीमध्ये विशेष फरक नाही.

Ho2 उच्च आणि कमी आत्मविश्वास असलेल्या बियर्डच्या मुलांच्या शैक्षणिक कामगिरीमध्ये कोणताही फरक नाही.

Ho3 उच्च आणि कमी आत्मविश्वास असलेल्या बी.एड च्या वर्गातील मुलांच्या शैक्षणिक कामगिरी मध्ये कोणताही फरक नाही.

वापरलेली साधने-

बी.एड विद्यार्थ्यांचा आत्मविश्वास मोजण्यासाठी रोशन बर्ग सेल्फ एस्टिम वापरली गेली.

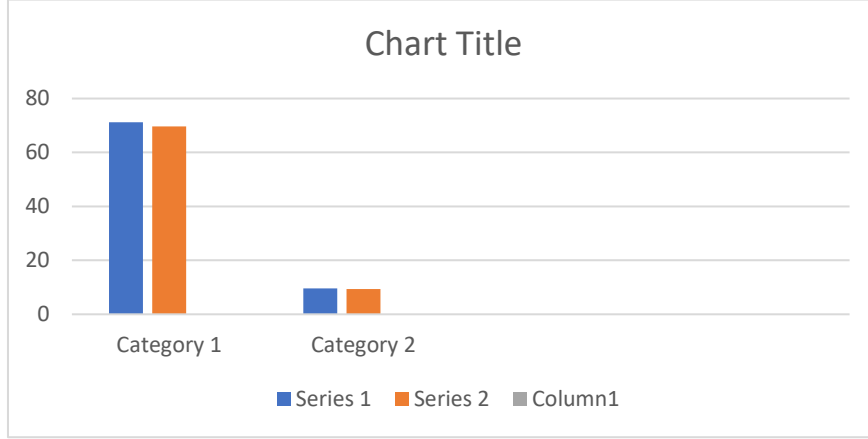
विद्यार्थ्यांची शैक्षणिक उपलब्धी त्यांच्या मागील वर्गाच्या शैक्षणिक गुणांच्या आधारे निर्धारित केली गेली.

सांख्यिकी तंत्र- संकलित डेटा चे विश्लेषण करण्यासाठी मीन, एसडी आणि टी -चाचणी सांख्यिकीय तंत्र म्हणून वापरले गेले.

तक्ता- 1

गट आत्मविश्वास	N	Mean	SD	't' value	
उच्च	82	73.69	9.78		
कमी	67	67.57	9.64	3.85**	
**0.01 स्तरावर लक्षणीयNS				**0.05 स्तरावर लक्षणीय	

आकृती 1

‘t’ value 0.68 (NS)

उच्च आणि कमी आत्मविश्वास असलेल्या बीएडच्या वर्गातील शैक्षणिक कामगिरीचे सरासरी एसडी स्कोर तक्ता एक मध्ये असे दर्शविते की उच्च आणि कमी आत्मविश्वास असलेल्या बीएडच्या वर्गातील विद्यार्थ्यांचे सरासरी शैक्षणिक यश अनुक्रमे 73. 69 आणि 67.57 आहे प्राप्त ‘t’ मूल्ये.85आहे.

सारणी मूल्याशी तुलना केल्यास प्राप्त केलेले ‘t’मूल्ये (3.85) हे 0.01 स्तरावर लक्षणीय आहे म्हणूनच उच्च आणि कमी आत्मविश्वास असलेल्या बीएडच्या विषयक कामगिरी मध्ये कोणताही महत्त्वाचा फरक नाही.

2. उच्च आणि कमी आत्मविश्वास असलेल्या बीएडच्या वर्गातील मुलांच्या शैक्षणिक कामगिरीची तुलना हे उद्दिष्ट साध्य करण्यासाठी डेटाची ती चाचणी केली गेली.

उच्च आणि कमी आत्मविश्वास असलेल्या बीएडच्या वर्गातील शैक्षणिक कामगिरीचे सरासरी एस डी स्कोर तक्ता एक मध्ये असे दर्शविते की उच्च आणि कमी आत्मविश्वास असलेल्या बीएडच्या वर्गातील विद्यार्थ्यांचे सरासरी शैक्षणिक यश अनुक्रमे 73. 69 आणि 67.57 आहे प्राप्त ‘t’ मूल्ये.85आहे.

सारणी मूल्याशी तुलना केल्यास प्राप्त केलेले ‘t’मूल्ये (3.85) हे 0.01 स्तरावर लक्षणीय आहे म्हणूनच उच्च आणि कमी आत्मविश्वास असलेल्या बीएडच्या विषयक कामगिरी मध्ये कोणताही महत्त्वाचा फरक नाही.

1) उच्च आणि कमी आत्मविश्वास असलेल्या बीएडच्या वर्गातील मुलांच्या शैक्षणिक कामगिरीची तुलना हे उद्दिष्ट साध्य करण्यासाठी डेटाची ती चाचणी केली गेली.

तक्ता 2

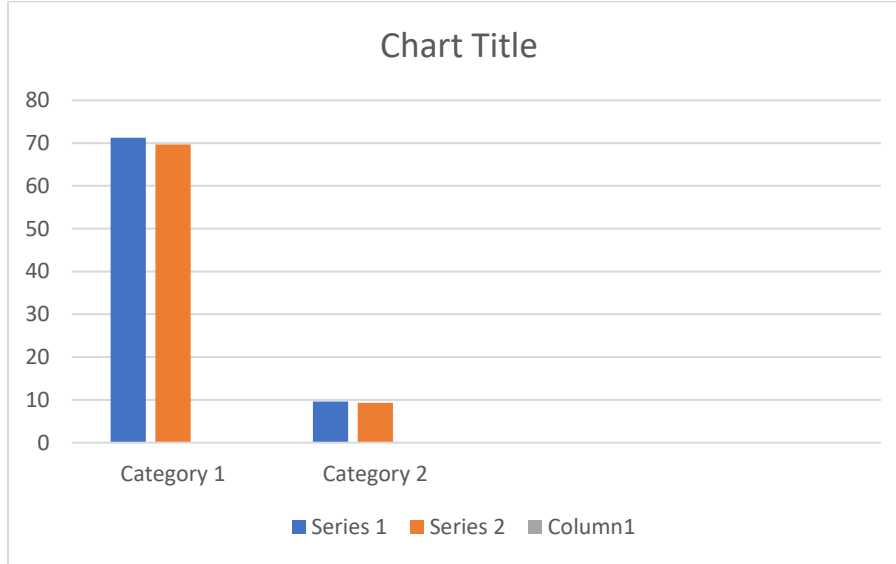
गट (आत्मविश्वास)	N	Mean	SD	‘t’ Value
उच्च	38	71.23	9.06	0.68(NS)
कमी	30	69.7	9.34	

**significant at 0.01 level.

*Significant at 0.05 level

NS Not Significant

आकृती 2

't' value 0.68 (NS)

उच्च आणि कमी आत्मविश्वास असलेल्या मुलांच्या शैक्षणिक कामगिरीचे सरासरी आणि एसडी स्कोर

तक्ता दोन दर्शवते की उच्च आणि कमी आत्मविश्वास असलेल्या मुलांचे सरासरी शैक्षणिक यश अनुक्रमे 71.23 आणि 69.7 आहे प्राप्त केलेले 't' मूल्य 0.68 आहे. सारणी मूल्यांची तुलना केल्यास प्राप्त केलेले टीमूल्य 0.68 हे 0.01 स्तरावरील महत्वाचे आहे .म्हणूनच उच्च आणि कमी आत्मविश्वास असलेल्या बीएडच्या वर्गातील मुलांच्या शैक्षणिक यशामध्ये कोणताही फरक नाही हे शून्य गृहीतक मान्य आहे.

- 2) उच्च आणि कमी आत्मविश्वास असलेल्या बीएडच्या वर्गातील मुलांच्या शैक्षणिक कामगिरीची तुलना करणे हा यामध्ये उद्देश होता हे उद्दिष्ट साध्य करण्यासाठी डेटाची ती चाचणी केली गेली.

तक्ता 3

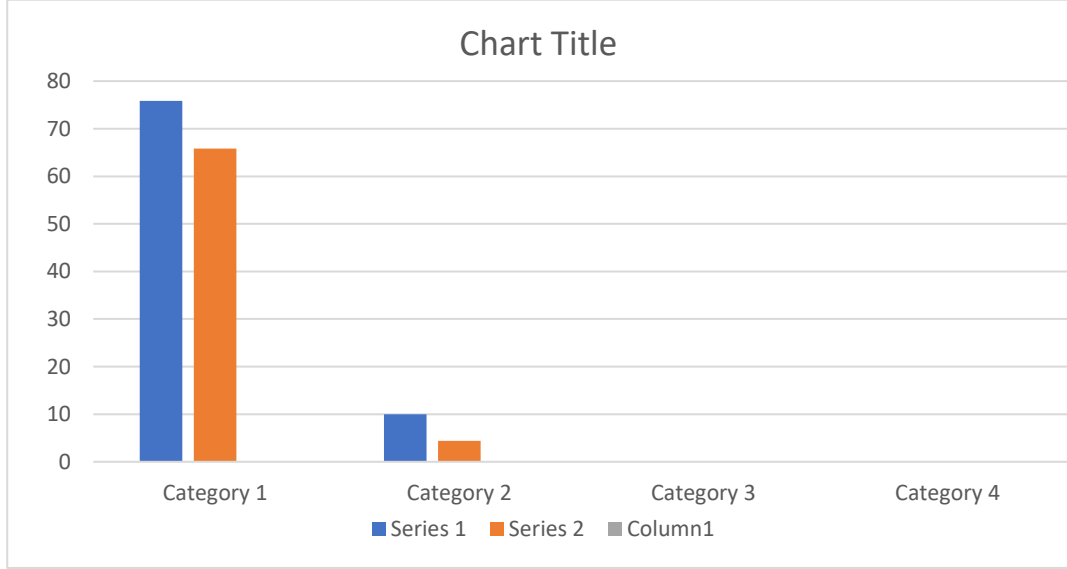
गट (आत्मविश्वास)	N	Mean	SD	't'Value
उच्च	44	75.82	9.98	4.56**
कमी	37	65.84	9.66	

0.01 स्तरावर लक्षणीयNS.
लक्षणीय नाही.

*0.05 स्तरावर लक्षणीय

आकृती 3

't' value 4.56 **

आकृतीतील उच्च आणि कमी आत्मविश्वास असलेल्या मुलींच्या शैक्षणिक कामगिरीचे सरासरी आणि एसडी स्कोर तक्तातील दर्शवते की उच्च आणि कमी आत्मविश्वास असलेल्या मुलींचे सरासरी शैक्षणिक यश अनुक्रमे 75.82 आणि 65.84 आहे प्राप्त 't' मूल्य 4.56 आहे. सारणी मूल्यांची तुलना केल्यास प्राप्त केलेले टीमूल्य 4.56 हे 0.01 स्तरावर लक्षणीय आहे म्हणूनच उच्च आणि कमी आत्मविश्वास असलेल्या बीएडच्या वर्गातील मुलींच्या शैक्षणिक कामगिरीमध्ये कोणताही महत्त्वपूर्ण फरक नाही ही शून्य गृहितके पुन्हा उभी राहते.

निष्कर्ष

1. उच्च आणि कमी आत्मविश्वास असलेल्या बीएडच्या वर्गातील विद्यार्थ्यांच्या यशामध्ये लक्षणीय फरक आहे त्यामुळे शून्य गृहीतक नाकारले जाते.
2. उच्च आणि कमी आत्मविश्वास असलेल्या बियरच्या वर्गातील मुलांच्या शैक्षणिक यशामध्ये कोणताही फरक नाही त्यामुळे शून्य गृहीतक स्वीकारले जाते.
3. उच्च आणि कमी आत्मविश्वास असलेल्या बीएडच्या वर्गातील मुलींच्या शैक्षणिक कामगिरीमध्ये लक्षणीय फरक आहे त्यामुळे शून्य गृहीतक नाकारले जाते.

अभ्यासातून असा निष्कर्ष निघतो की बीएडच्या विद्यार्थ्यांची

शैक्षणिक कामगिरी आणि आत्मविश्वास यामध्ये लक्षणीय फरक आहे या अभ्यासात पुढे असे दिसून आले की आत्मविश्वासाचा मुलींच्या शैक्षणिक यशावर परिणाम होतो आणि मुलांच्या शैक्षणिक कामगिरीवर आत्मविश्वासाचा कोणताही परिणाम होत नाही.

संदर्भ:

Ackerman, R. A., Witt, E. A., Donnellan, M. B., Trzesniewski, K. H., Robins, R. W., & Kashy, D. A. (2011). What does the Narcissistic Personality Inventory really measure? *Assessment*, 18, 67-87. Baumeister, R. F., Campbell, J. D., Krueger, J. I., & Vohs, K. D. (2003). Does high self-esteem cause

better performance, interpersonal success, happiness, or healthier lifestyles? *Psychological Science in the Public Interest*, 4, 1-44. Birkeland, M. S., Melkevik, O., Holsen,

I., & Wold, B. (2012). Trajectories of global self-esteem development during adolescence. *Journal of Adolescence*, 35, 43-54. जॉन डब्लू बेस्ट, बन्सी बिहारी पंडित

Cite This Article:

* डॉ. सांगेलकर म. प्र. (2023). बी.एड विद्यार्थ्यांचा शैक्षणिक आत्मविश्वासाचा प्रभावाचा चिकित्सक अभ्यास, *Electronic International Interdisciplinary Research Journal*, XII, Issues – IV, July -August, 2023, 89-94.